

AKTUALITĀTES SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU VIENLĪDZĪGU TIESĪBU UN IESPĒJU VEICINĀŠANĀ

MAIJS 2023

LATVIJĀ:

- Reaģējot uz sievietes slepkavību Jēkabpilī, ko pēc ilgstošiem draudiem un vajāšanas pastrādāja upures bijušais dzīvesbiedrs, ir izstrādāti grozījumi Krimināllikumā un Kriminālprocesa likumā. Draudu izteikšanas un vajāšanas gadījumā paredzēts soda sankcijas papildināt ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam, kā arī uzsākt kriminālprocesu bez cietušā iesnieguma. Tieslietu ministrijas priekšlikumi arī paredz sodu - brīvības atņemšanu uz trīs gadiem, ja noziedzīgais nodarījums izdarīts pret ģimenes locekli, esošo vai bijušo kopdzīves partneri. Tāpat Valsts policija patlaban strādā pie grozījumiem, lai papildinātu Kriminālprocesa likumu ar drošības līdzekli - elektronisko uzraudzību.
- 26. maijā notika Ministru prezidenta sasauktā Noziedzības novēršanas padomes (NNP) sēde, reaģējot uz traģiskajiem notikumiem Jēkabpilī un jauniešu vardarbības gadījumiem. Turpmākajai rīcībai NNP nolēma pirmstiesas izmeklēšanā un iztiesāšanā iesaistītajām personām nodrošināt visaptverošu un nepārtrauktu izglītošanu par to, kā novērst vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē; pilnveidot profesionālu un efektīvu starpinstitucionālo sadarbību gan iestāžu, gan ministriju līmenī; iesaistot visas atbildīgās institūcijas, izstrādāt vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanas un apkarošanas pasākumu plānu 2024.-2029. gadam; informēt sabiedrību par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu.
- Eiropas Savienības statistikas birojs "Eurostat" II. maijā publicējis statistiku par tīšām slepkavībām, kas uzrāda negatīvas tendences Latvijā. Latvijā 2021. gadā tika reģistrētas 98 slepkavības, kas ir pārliecinoši augstākais rādītājs Eiropas Savienībā. Ja aplūko statistiku, kad sievietes ir cietušas no tīšas slepkavības, ko ir izdarījuši ģimenes locekļi vai intīmie partneri, 2021. gadā Latvijā kopumā bija 19 tīšas slepkavības – tikpat daudz kā Ungārijā, kuras iedzīvotāju skaits ir aptuveni piecas reizes lielāks nekā Latvijā.

- 14. maijā Latvijā tika atzīmēta Mātes diena, kuras kontekstā organizācija "Mammamunteti.lv" veica aptauju. Aptaujas dati liecina, ka 96% mammu Latvijā jūtas pārstrādājušās un tikai 13% gadījumu mamma un tētis māsaiņniecībā darbus dala uz pusēm. Turklāt ir novērojams, ka mammām ir zems pašvērtējums.
- Aicinām iepazīties ar lsm.lv publicēto rakstu par sieviešu lomu svarīgās TV un radio diskusijās un par to, kā situācija ir mainījusies pēdējā gada laikā kopš atklātas vēstules saņemšanas par sieviešu līdzvērtīgu pārstāvību diskusijās medijos.
- Pēdējo gadu laikā ir pasliktinājusies Latvijas sākumskolēnu lasītprasme. Tīkmēr lasītprasmes sasniegumi meitenēm Latvijā ir ievērojami augstāki nekā zēniem - tā liecina Starptautiskās lasītprasmes novērtēšanas pētījuma "PIRLS 2021" rezultāti. No 56 pētījuma dalībvalstīm Latvija ir valsts ar astoto lielāko sasniegumu starpību starp dzimumiem. Turklāt viszemākie ir to zēnu lasītprasmes sasniegumi, kuri dzīvo ārpus pilsētām - tie ir zemāki par pētījuma skalas vidējo vērtību. Izglītības un zinātnes ministrija norāda, ka nepietiekama lasītprasmes attīstība zēniem no lauku reģioniem atņem pilnvērtīgas pašrealizācijas iespējas sabiedrībā, tādēļ zēnu iesaistīšana lasīšanā esot prioritārs uzdevums.
- Latvijā krūts vēža skrīnings pastāv kopš 2009. gada, taču tā aptvere ir nemainīgi zema. Valsts nodrošināto bezmaksas mamogrāfiju veic tikai aptuveni 30% sieviešu. Meklējot risinājumus, kā panākt lielāku atsaucību, maijā tika iesākta kampana "Noņem rozā brilles".
- 31. maijā norisinājās lielākā dažādībai un iekļaušanai veltītā konference - "Dažādības un iekļaušanas forums 2023", kas vērsts uz dažādības, iekļaušanas un taisnīguma labāko prakšu attīstību vadības uzņēmumos, iestādēs un organizācijās.
- Portālā lsm.lv ir lasāma intervija ar Vācijas dažādības hartas līdzdibinātāju Aletu fon Hardenbergu, kura aprīlī viesojās Rīgā, lai uzstātos "Novatore Impact Summit" starptautiskajā konferencē Rīgā. Vācijas dažādības hartu ir parakstījušas 5000 iestādes un organizācijas, tā pārstāv 16 miljonus darbinieku, kas ir aptuveni viena trešdaļa no Vācijas strādājošajiem.

E I R O P Ā :

- Eiropas Parlaments 10. maijā apstiprināja Eiropas Savienības pievienošanas Konvencijai par vardarbības pret sievietēm novēršanu un apkarošanu (Stambulas konvencija). ES līdz šim vilcinājusies ar Stambulas konvencijas pilnu ratifikāciju, jo dažas dalībvalstis to atteicās darīt. Tomēr ES tiesa 2021. gada 6. oktobrī atzina, ka ES var ratificēt Stambulas konvenciju bez visu dalībvalstu piekrišanas.
- Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (EIGE) ir publicējis divus jaunus statistikas apkopojumus - dzimumu pārstāvības līdzsvars politikā (novembris 2022) un dzimumu pārstāvības līdzsvars biznesā un finansēs (decembris 2022).
- EIGE ir publicējis jaunu pētījumu par ar dzimumu saistītām atšķirībām motivācijā piedalīties platformu darbā. Lai gan pēdējo gadu laikā platformu darbā nodarbināto sieviešu īpatsvars ir audzis, sievietes joprojām ir nepietiekami pārstāvētas platformu darbā strādājošo vidū. Tāpat sievietes visbiežāk iesaistās platformu darbā, lai gūtu papildu ienākumus un nodrošinātu elastīgu darba laiku darba un ģimenes dzīves saskaņošanai.
- Eurostat ir publicējusi jaunāko ziņojumu par ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu Eiropas Savienībā. Ziņojumā norādīts, ka pēdējo piecu gadu laikā ES ir panākusi progresu attiecībā uz lielāko daļu ilgtspējīgas attīstības mērķu. Liels progress ir panākts, lai mazinātu dzimumu nevienlīdzību (ilgtspējīgas attīstības mērķis nr. 5), kā arī nabadzību (ilgtspējīgas attīstības mērķis nr. 1). Kopš 2015. gada ir samazinājies to iedzīvotāju īpatsvars, kuriem ir pārmērīgi lieli mājokļa izdevumi, kā arī sieviešu stundas izpeļņas līmenis tuvojas vīriešu līmenim.

P A S A U L Ē :

- Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD) ir publicējusi jaunu ziņojumu par progresu dzimumu līdztiesības politikā OECD valstīs "Spēku apvienošana dzimumu līdztiesībai: kas mūs kavē?". Visaptverošajā ziņojumā ir apskatītas tādas jomas kā dzimumu līdztiesības aspekta integrēšana un tās instrumenti, ar dzimumu saistītas vardarbības novēršanā, dzimumu līdztiesība vides politikā, meiteņu un zēnu dalība izglītībā, dzimumu līdzsvars nodarbinātībā un izglītības sektorā, dzimumu atšķirības finanšu pratības jomā, Ukrainas sieviešu bēgļu integrēšana darba tirgū, sieviešu pārstāvība vadošās un varas pozīcijās, u.c. tēmas.
- OECD ir publicējusi pētījumu par dzimumu līdzsvaru atomenerģijas sektorā. Kā norāda pētījums, sievietes sniedz būtisku ieguldījumu nozarē, taču viņu redzamība un kopējais skaits nozarē ir ļoti ierobežots. Dažādības trūkums šajā nozarē var radīt draudus jaunu inovāciju veicināšanai, kā arī nozares kopējai izaugsmei.
- Aicinām iepazīties ar BBC rakstu par to, kā darba samaksas pārskatāmības noteikumi darbojas praksē un kā uzlabot šo noteikumu ieviešanu, fokusējoties uz dažādu ASV štatu ieviešanas praksi.
- Bērnu laulību skaits pasaulē turpina samazināties, taču tas notiek pārāk lēni, lai varētu cerēt, ka šo praksi izdosies izskaust līdz šī gadsimta beigām - tā teikts maijā ANO Starptautiskā bērnu aizsardzības fonda (UNICEF) publicētajā ziņojumā. Joprojām ik gadu aptuveni 12 miljoni meiteņu ir spiestas apprecēties. Centienus apkarot šo praksi pašlaik bremzē ekonomiskās problēmas, militārie konflikti, klimata pārmaiņas, kā arī Covid-19 pandēmijas sekas.